

LIBRISWe know
books

James Krüss s-a născut în 1926 pe micuța insulă Helgoland din Marea Nordului. Deși Krüss a studiat ca să devină profesor, el nu a predat niciodată. În schimb a scris cărți pentru copii și adulți, piese de teatru radiofonic, a fondat un ziar și a cules poezii pentru copii și cântece populare.

În 1956 a publicat prima carte pentru copii, *Der Leuchtturm auf den Hummerklippen* (*Farul de pe Faleză Homarului*), iar în 1959 a apărut *Mein Urgroßvater und ich* (*Străbunicul meu și cu mine*), care un an mai târziu a fost recompensată cu Deutscher Jugendliteraturpreis. Cea mai cunoscută și mai îndrăgită carte a lui, *Timm Thaler sau Râsul vândut*, a apărut în 1962 și a fost ecranizată pentru micile ecrane în 1979. Pentru contribuția adusă literaturii pentru copii, James Krüss a primit Medalia Hans Christian Andersen în 1968.

James Krüss s-a stins din viață în 1997 în casa lui din Insulele Canare și a fost îngropat pe mare, în apropiere de Helgoland.

JAMES KRÜSS

Timm Thaler sau Râsul vândut

Ilustrații de Bilyana Velikova

Traducere din germană
de Iulian Curuia

arthur

Prolog	7
PRIMA ZI	19
Prima foaie	
<i>Un biet băiat sărac</i>	20
A doua foaie	
<i>Domnul în costum cadrilat</i>	29
A treia foaie	
<i>Câștig și pierdere</i>	39
A patra foaie	
<i>Râsul vândut</i>	46
A cincea foaie	
<i>Interogatoriul de seară</i>	58
A DOUA ZI	67
A șasea foaie	
<i>Micul milionar</i>	68
A șaptea foaie	
<i>Săracul bogat</i>	76
A opta foaie	
<i>Ultima duminică</i>	84

A noua foaie	
<i>Domnul Rickert</i>	93
A zecea foaie	
<i>Teatrul de păpuși</i>	102
A TREIA ZI	115
A unsprezecea foaie	
<i>Neobișnuitul baron</i>	116
A douăsprezecea foaie	
<i>Kreschimir</i>	127
A treisprezecea foaie	
<i>Furtuni și frici</i>	135
A paisprezecea foaie	
<i>Pariul improbabil</i>	141
A cincisprezecea foaie	
<i>Confuzie în Genova</i>	150
A PATRA ZI	159
A șaisprezecea foaie	
<i>Sfârșitul unui candelabru</i>	160
A șaptesprezecea foaie	
<i>Moștenitorul bogat</i>	171
A optsprezecea foaie	
<i>În Palatul Candido</i>	180
A nouăsprezecea foaie	
<i>Jonny</i>	187
A douăzecea foaie	
<i>Pace în Atena</i>	202
A CINCEA ZI	213
A douăzeci și una foaie	
<i>Castelul din Mesopotamia</i>	214

A douăzeci și doua foaie	
<i>Señor van der Tholen</i>	223
A douăzeci și treia foaie	
<i>Ședința</i>	230
A douăzeci și patra foaie	
<i>O zi de naștere uitată</i>	238
A douăzeci și cincea foaie	
<i>În pavilionul roșu</i>	248
A douăzeci și șasea foaie	
<i>Margarina</i>	261
A ȘASEA ZI	275
A douăzeci și șaptea foaie	
<i>Un an în zbor</i>	276
A douăzeci și opta foaie	
<i>O revedere fără entuziasm</i>	289
A douăzeci și noua foaie	
<i>Fețe uitate</i>	301
A treizecea foaie	
<i>Contracte</i>	311
A ȘAPTEA ZI	323
A treizeci și una foaie	
<i>Bilețelul misterios</i>	324
A treizeci și doua foaie	
<i>Scara din dos</i>	336
A treizeci și treia foaie	
<i>Râsul regăsit</i>	356
Epilog	369

PRIMA ZI

În care se povestește cum se trezește micul Timm Thaler, cum i se întâmplă un mare nenoroc, cum i se schimbă toată viața după aceea și cum încheie un contract ciudat cu un domn în costum cadrilat.

Seara, după ce Timm și cu mine am terminat cu munca, ne-am retras în prăfuitul birou al corectorilor și ne-am așezat pe două scaune vechi, dar comode încă, iar Timm a început să spună povestea râsului vândut:

În orașele mari, cu străzi mari, există până astăzi alei care sunt atât de înguste, că poți strânge mâna celui care iese la fereastra din fața ferestrei tale. Când vizitatorii străini cu mulți bani și chef de viață se pomenesc pe asemenea străzi, exclamă: „Ce pitoresc!“, iar femeile oftează: „Ce idilic și romantic!“

Dar idilicul și romanticul sunt vorbe goale, fiindcă în spatele acelor pereți trăiesc oameni săraci. Iar cei care cresc săraci în marile orașe se întristează, devin invidioși și, adesea, certăreți. Lucrul acesta se întâmplă nu numai din cauza oamenilor, ci și a străzilor.

Când avea trei ani, micul Timm s-a mutat și el pe o asemenea alee îngustă. Mama sa doțofană și veselă murise, iar tatăl său trebuise să părăsească apartamentul în care locuiseră, fiindcă pe-atunci nu prea se găsea de muncă. Tatăl și fiul se mutaseră dintr-o

casă cu alcov la marginea parcului pe aleea pietruită unde mirosea mereu a piper, chimen și anason, fiindcă pe acea alee se găsea singura moară de condimente din oraș. Timm Thaler s-a ales și cu o mamă vitregă cu față ca de șoarece și cu un frate vitreg palid la față, obraznic și răsfățat.

Deși avea doar trei ani, Timm era un copil voinic, cu un răs din cale-afară de frumos, și putea să cârmească de unul singur vapoarele cu aburi făcute din scaune de bucătărie și să conducă mașinile făcute din pernele canapelelor. Mama sa râdea cu lacrimi când Timm făcea mari călătorii pe apă și uscat și striga mereu „Tit, tit, tit, Ameeerica!” Însă mama vitregă îl certa când făcea asta. Băiatul nu înțelegea de ce.

Nici pe fratele său vitreg nu reușea să-l înțeleagă; acesta își arăta dragostea fraternală aruncând cu lemne de foc după el sau murdărindu-l cu cerneală, cu funingine sau cu gem de prune. Însă lucrul cel mai greu de înțeles era că nu Erwin, ci Timm era pedepsit pentru asta. Cu toate aceste lucruri de neînțeles care se întâmplau în casa de pe alee, Timm aproape că uitase să mai râdă. Numai în zilele în care era tatăl lui acasă mai râsuna râsul lui vesel între pereții casei.

Din păcate, tatăl era mai tot timpul plecat, căci își găsisse de muncă pe un șantier de construcții

undeva departe. (Se căsătorise a doua oară tocmai pentru ca Timm să nu fie toată ziua singur.) Acum stătea împreună cu fiul său numai duminica. Atunci îl lua pe micuțul Timm de mână și-i spunea nevestei:

— Mergem la plimbare.

De fapt, se duceau la hipodrom, unde tatăl își punea la pariuri puținii bani pe care reușea să-i strângă. Spera ca într-o bună zi să câștige mulți bani, ca să poată părăsi aleea îngustă și să se mute cu toții din nou într-o locuință mai luminoasă. Dar, cum se întâmplă de obicei, toate dorințele lui erau în zadar. Pierdea aproape de fiecare dată și, dacă se întâmpla să câștige, banii aceia îi ajungeau pentru câteva gustări, o bere și un bilet de tramvai.

Micului Timm nu-i plăceau deloc cursele cu cai și jochei. Totul se întâmpla foarte departe de el și animalele îi treceau prea repede prin fața ochilor. Mulțimi de oameni stăteau mereu în fața lor, iar băiatul vedea cu greu pista de alergare, chiar și de pe umerii tatălui.

Dar, chiar dacă lui Timm nu-i păsa de cai și jochei, a înțeles destul de repede cum funcționau pariurile. Dacă se întorceau acasă cu tramvaiul și dacă primea dropsuri, tatăl câștigase. Însă dacă tatăl îl pune pe umeri și se duceau acasă fără dropsuri și pe jos, atunci pierduse banii.

Însă băiatului îi era indiferent dacă pierdeau sau câștigau. Era la fel de bucuros pe umerii tatălui ca în tramvai, dacă nu chiar mai bucuros.

Important pentru el era că erau singuri, că era duminică, că Erwin și mama vitregă erau departe, departe de tot, de parcă nici n-ar fi existat.

Însă cei doi existau în celelalte șase zile din săptămână. Și-atunci Timm era asemenea copiilor din basme cu mame vitrege rele. Doar că situația lui Timm era mai gravă, căci o poveste e o poveste, începe la pagina unu și se termină cel mult la pagina douăsprezece. Dar să înduri zi de zi, ani de-a rândul, o asemenea corvoadă... Dacă n-ar fi existat acele duminici, Timm ar fi ajuns cu siguranță un mucos obraznic. Dar, pentru că existau acele duminici, a rămas un tânăr care putea să se bucure, fără să-și piardă râsul, un râs care-i țâșnea din adâncul pieptului, terminându-se mereu cu un șopot.

Din păcate, râsul a început să i se audă tot mai rar. Timm devenise retras și mândru, incredibil de mândru.

Așa că a început să se certe cu mama vitregă, care se supăra pe el din orice lucru, cât de mic, chiar dacă nu o deranja mereu atât de tare.

Timm s-a bucurat să meargă la școală. Era departe de casă de dimineața devreme până la prânz; era mult mai departe decât cele câteva sute de metri

de la școală până acasă. În primul an de școală, a început din nou să râdă cu plăcere, iar învățătorul îi ierta astfel mult mai ușor greșelile. Timm chiar a încercat în perioada aceea să-i facă pe plac mamei vitrege. Când femeia l-a lăudat odată, ca prin minune, că a adus singur acasă un sac de cartofi de cinci kilograme, a fost încântat și s-a arătat îndatoritor și prietenos toată ziua.

Dar la următoarea dojană nedreaptă a redevenit mândru și retras. Și-atunci nu voiai să ai de-a face cu el.

Aceste certuri cu mama vitregă nu-l ajutau la școală. Timm, care era mai isteț decât alți copii, primea totuși note mai mici ca ei. Și asta pentru că era mereu cu mintea în altă parte în timpul lecțiilor. Dar și din cauza temelor.

Îi era foarte greu să-și facă temele. Nici nu se așeza bine cu caietul la masa din bucătărie, că mama vitregă venea și-l trimitea în dormitorul copiilor. Însă acela era teritoriul lui Erwin, fratele său vitreg, care nu-l lăsa deloc în pace. Fie voia să se joace cu Timm și se supăra dacă acesta îl refuza, fie avea nevoie de masă ca să se joace cu cuburile, iar lui Timm nu-i mai rămânea niciun loc pe care să scrie. Odată, Timm l-a mușcat furios de mână. Dar n-a fost deloc bine pentru el. Mama vitregă a făcut un scandal monstruos văzând mâna însângerată

a fiului ei și a zis despre Timm că e dușmănos și răzbunător. Nici măcar tatăl nu i-a vorbit în seara aceea la cină. De-atunci Timm a renunțat să se mai războiască cu răsfățatul său frate vitreg și a început să-și scrie temele în dormitorul părinților. Dar Erwin îl găsea mereu și-l pâra; în casa de pe alee exista o regulă care spunea că cei mici nu au ce căuta în camera părinților.

Timm trebuia deci să se descurce și să-și facă temele în compania fratelui său, Erwin, lucru care nu prea îi făcea plăcere. Dacă fratele îi lua masa de scris, Timm se așeza pe pat și scria pe noptieră. Însă nu putea să lucreze atent nici pe masă, nici pe noptieră. Numai miercurea, când Erwin avea ore după-amiaza, își putea face temele așa cum voia, încât să-i placă învățătorului. Căci băiatul acesta, care avea un râs așa de frumos, voia să trăiască în armonie și prietenie cu cei din jur.

Din păcate, temele lui erau tot mai puțin pe placul învățătorului.

— Are o minte isteată, dar e leneș și nu vrea să se concentreze, spunea acesta.

N-avea de unde să știe că băiatul trebuia să lupte în fiecare zi pentru un loc în care să-și scrie temele. Iar Timm, convins că învățătorul știe deja, nu-i povestea niciodată despre asta. Așa se face că și la școală Timm ajunsese la trista concluzie că viața

este cu totul de neînțeles și că toți adulții – cu excepția tatălui său – erau nedrepti.

Avea să piardă până și această ultimă convingere. La patru ani de la începutul școlii, după patru ani în care s-a mutat de la o clasă la alta, tatăl său a fost lovit de o scândură în timp ce muncea pe șantier și a murit.

Pentru Timm, ăsta a fost lucrul cel mai de neînțeles. Nu pricepea cum o simplă scândură putea să provoace ceva așa de înspăimântător. La început refuza să creadă ce se întâmplase. Abia în ziua înmormântării a înțeles cât era de singur, când mama vitregă, nervoasă după ce plânsese, l-a plesnit peste ureche fiindcă băiatul uitase să-i curețe pantofii.

Înmormântarea a avut loc într-o duminică.

Abia atunci a început Timm să plângă. Plângea fiindcă-i era milă de el însuși, plângea pentru tatăl său, pentru lume și printre lacrimi a auzit-o pe mama vitregă spunându-i, pentru prima dată:

— Iartă-mă, Timm. N-am vrut.

Orele petrecute la cimitir au fost ca un vis urât care trebuie repede uitat și din care-ți mai amintesti doar câteva lucruri răzlețe și bizare. Urâse toți oamenii care stăteau în jurul lui, vorbind, cântând și recitând Tatăl Nostru. Îl enerva sporovăiala smiorcăită a mamei vitrege, de câte ori venea cineva să-i ofere condoleanțe. Voia ca doar el să fie trist din

cauza morții tatălui. Când lumea s-a mai împuținat, a profitat de ocazie și a fugit de acolo.

A mers la întâmplare pe străzi și, când a ajuns la marginea parcului, lângă casa cu alcov în care răsese și se jucase de-a mașinile când era mic, l-a cuprins o tristețe atât de mare, că aproape i s-a făcut rău. La fereastra vechii sale camere stătea o fetiță care ținea în mână o păpușă scumpă și îmbrăcată în haine de preț. Când l-a văzut privind-o, a scos limba; Timm și-a văzut de drum.

„Dacă aş avea mulți bani“, s-a gândit el, rătăcind prin oraș, „aş închiria o casă mare, cu o cameră doar pentru mine și i-aş da în fiecare zi bani de buzunar lui Erwin, iar mama ar putea să-și cumpere ce vrea ea.“ Însă era doar un vis și el știa asta.

Fără să-și dea seama, pornise spre hipodromul în care își petrecuse duminicile cu tatăl său, cât acesta încă mai trăia.

A doua foaie

Domnul în costum cadrilat

Prima cursă se apropia de final când a ajuns la hipodrom. Spectatorii țipau și fluierau și se striga des numele Vântul de Vest.

Timm stătea privindu-i și respira cu mare greutate. Și asta din două motive. Primul era că fugise și al doilea era că, la un moment dat, i se păruse că-și vede tatăl stând între toți acei oameni care țipau. Brusc, a avut sentimentul că e din nou acasă. Hipodromul era locul în care putuse să fie singur cu tatăl său. Fără mama vitregă. Fără Erwin. Își petrecuse toate duminicile cu tatăl în mijlocul acestei mulțimi, înconjurați de larma și strigătele oamenilor. Nu se mai gândea la cimitir și nu mai plângea. Se simțea surprinzător de liniștit, aproape senin. Când mulțimea de oameni a pornit să strige brusc de bucurie și să răsune în toate părțile numele Vântul de Vest, Timm și-a alungat lacrimile, râzând cu râsul lui nostim. Și-a adus aminte că tatăl său

îi spusese odată: „Vântul de Vest este încă tânăr, poate prea tânăr. Dar într-o zi oamenii vor vorbi despre el.“

Și acum chiar se vorbea despre Vântul de Vest. Numai că tatăl lui nu mai trăise să audă asta. Nu înțelegea de ce-i venise să râdă. Dar nu se mai gândea la asta. Nu era la vârsta la care oamenii se gândesc prea mult la ei înșiși.

Un domn din apropiere, auzindu-i râsul nostim, a întors privirea și l-a măsurat din cap până-n picioare. Și-a mângâiat gânditor bărbia ascuțită, apoi a pornit cu hotărâre în direcția lui, dar a trecut în grabă chiar pe lângă el și l-a călcat pe picior.

— Îmi pare rău, micuțule, i-a spus. N-am vrut.

— Nu-i nimic, i-a răspuns Timm râzând. Oricum aveam pantofii plini de praf.

Și, spunând asta, și-a coborât privirea și a văzut o bancnotă de cinci mărci la picioare. Domnul se grăbise mai departe; nu mai era nimeni lângă el. Băiatul a pus repede piciorul peste bancnotă, a privit neîncrezător în jur, s-a aplecat prefăcându-se că se leagă la șiret și a luat banii pe ascuns, lăsându-i să alunece în buzunar.

Apoi s-a îndepărtat încet; brusc, un domn înalt și uscățiv, îmbrăcat într-un costum cadrilat, l-a tras de mânecă să-l întrebe:

— Timm, nu vrei să pariezi?

